

PONENT

5. LA UNIVERSALITZACIÓ DELS DSIR

L'ASSOCIACIÓ
DRETS SEXUALS
I REPRODUCTIUS

PONENTE

PONENT

Des de principis dels anys 80, les terres de Ponent van comptar amb un feminisme cada cop més institucionalitzat, gràcies a l'entrada d'algunes activistes feministes en les institucions polítiques, on van defensar i promoure els drets de les dones. Aquesta tendència es va mantenir al llarg dels anys 90, consolidant-se dins de les estructures polítiques i continuant la tasca de recollir les reivindicacions feministes per impulsar canvis legislatius i socials en favor de la igualtat de gènere.

De manera generalitzada arreu del territori Català, **s'aprova la Llei d'Ordenació Sanitària de Catalunya (LOSC)**, l'any 1990, que estableix les principals característiques del model del sistema sanitari Català i que respon a l'esmentat principi de descentralització. El mateix any, es crea el **Programa Sanitari d'Atenció a la Dona de Catalunya (PSAD)** pel decret 283/1990 amb l'objectiu de promoure, impulsar, coordinar i portar a terme les activitats d'atenció integral a la dona en els aspectes relatius a l'orientació i planificació familiar, educació maternal, l'embaràs, el part i la resta

d'estats fisiològics i malalties directament relacionades amb el sexe. D'aquesta manera, els centres de planificació familiar d'arreu del territori català, comencen a integrar-se a la xarxa de sanitat pública convertint-se en PASSIR¹.

A Lleida, el procés d'integració dels centres de planificació familiar a la xarxa de sanitat pública es va iniciar de manera progressiva a finals dels anys 80, seguint la tendència marcada per la Generalitat. L'any 1992, el centre de planificació familiar de Lleida es va incorporar al CAP Balàfia, i posteriorment aquest servei va ser assumit per altres centres d'assistència sanitària gestionats per l'Institut Català de la Salut (ICS). Aquesta transició va significar un canvi significatiu, ja que el servei va passar de dependre del govern local a ser una funció integrada dins la medicina preventiva del sistema sanitari públic. Aquesta transformació no només va canviar la gestió, sinó que també va ampliar l'abast del servei, fent-lo accessible a més dones i assegurant la seva continuïtat dins de l'estructura sanitària pública.

1 Programa d'Atenció a la Salut
Sexual i Reproductiva

Teresa Estany

La sensació va ser que fèiem el que volíem, que fèiem xerrades, en vam fer a tot arreu: pobles, barris, ciutat, instituts, etc. (...) Crec que va haver prou acceptació.”

Marta Palau resumeix aquests passos del traspàs dels municipis a l'ICD de la següent manera: *“La integració va ser llarga i difícil. En un primer període es van incorporar alguns serveis als ambulatoris dels barris, amb el personal i el funciona-*

*ment original. Però mica en mica les dones sense titulació professional sanitària van ser excloses del servei.”*² Aquesta exclusió del personal no sanitari, que havia estat fonamental en la creació i el funcionament inicial dels centres, va representar una pèrdua important per a la dimensió comunitària i feminista del servei. Tot i això, el canvi va marcar una transformació profunda en la manera com es gestionava la salut reproductiva i sexual a Catalunya, avançant cap a un sistema sanitari més integrat i accessible.

L'esforç col·lectiu liderat per les activistes feministes de Ponent va ser una fita clau especialment en la creació dels centres de planificació familiar a la ciutat lleidatana. Una de les treballado-

res del centre, Teresa Estany, va descriure aquest moment amb entusiasme: *“El centre es va muntar perquè el grup de dones de Lleida va fer molt treball. (...) El moment en el que el Planning va estar muntat, la veritat és que la sensació va ser que fèiem el que volíem, que fèiem xerrades, en vam fer a tot arreu: pobles, barris, ciutat, instituts, etc. (...) Crec que va haver prou acceptació.”*³ Aquesta etapa inicial va ser un període de gran activitat i llibertat per les activistes, que es van implicar en la difusió dels drets sexuals i reproductius a tot el territori.

Malgrat el caràcter reivindicatiu que caracteritzava els primers anys, la progressiva integració dins la xarxa pública va suposar una pèrdua d'aquesta embranzida feminista original. Tot i així, l'entrada al sistema sanitari públic va portar avan-

Gerència Territorial de Lleida |
ICSGSS Lleida Pirineu

Font: www.icsgsslleidapirineu.cat

² Cita extreta de: *De la rebotiga al carrer. El moviment feminista a Lleida (1975-1989).*

³ Intervenció de la Teresa Estany al grup focal de genealogia feminista a Ponent

[El Consell Municipal de la Dona de Lleida] Era un consell polític, no només de participació per decidir quines activitats desenvolupa cada entitat o per fer duplicitat en temes que ja tracten altres entitats. (...)”

tatges significatius, especialment en la universalització dels drets sexuals i reproductius. El servei va esdevenir accessible per a més persones, i es van garantir drets essencials per a les dones dins d'un sistema sanitari que, tot i haver perdut certa autonomia, oferia estabilitat i continuïtat.

Continuant en la línia general arreu de Catalunya i especialment a la vegueria de Ponent, en aquests anys d'institucionalisme del feminisme, s'aprova, **l'any 1990 el Consell Municipal de la Dona a Lleida per la regidora Carmina Pardo**. Tal com expressa la pròpia Carmina: *“Era un consell polític, no només de participació per decidir quines activitats desenvolupa cada entitat o per fer duplicitat en temes que ja tracten altres entitats. (...)”*⁴. Aquest organisme estava integrat per onze associacions de Lleida, entre les quals hi pertanyia el Grup de dones de Ponent-Grup de dones de Lleida.

Un altre aspecte destacable durant aquests anys 90 en la vegueria de Ponent va ser la inauguració de la **Casa d'Acollida per a les dones en situació d'abandonament i maltractament, l'any 1993**.

Des de la dècada dels 70, la violència masclista ha estat un tema central en els debats feministes. L'Associació Catalana de la Dona i el Grup de Dones de Lleida van defensar polítiques d'educació sexual i la reforma de les lleis masclistes. Als anys 80, diversos escàndols van impulsar la mobilització feminista, destacant el cas conegut com **la "sentència de la minifaldilla" de 1989**. En aquest cas, l'audiència de Lleida va condemnar Jaume Fontanet a pagar quaranta mil pessetes per abusos sexuals, però la mateixa sentència afegia que la noia de 17 anys podria haver provocat l'agressió per la seva vestimenta. Aquesta declaració, basada en estereotips patriarcals, va indignar el moviment feminista, que va veure en aquest cas un clar exemple de culpabilització de la víctima i de violència institucional.

⁴ Cita de la Carmina Pardo extreta del llibre: de la rebotiga al carrer. El moviment Feminista a Lleida (1975-1989).

PONENT

Aquest cas va catalitzar una mobilització significativa a Ponent i arreu de Catalunya, posant de manifest la necessitat de reformar el sistema judicial per erradicar aquests prejudicis sexistes. La resposta del moviment feminista va ser clau per impulsar canvis en la legislació, com la **reforma del codi penal de 1995**, que va incorporar la persecució d'agressions sexuals i assetjaments per part del ministeri fiscal, independentment de la denúncia de la víctima. Aquest canvi legislatiu va marcar un avenç important en la protecció dels drets de les dones i en la lluita contra la violència masclista.

El moviment feminista de la vegueria de Ponent, des dels anys 70, al mateix temps que reclamava la necessitat d'un centre de planificació familiar (1982) i d'educació sexual, també exigia la casa d'acollida per a totes les dones i criatures maltractades. Malgrat que els consistoris locals discutien el tema, cap va oferir una solució eficaç. Finalment, el Grup de Dones de Ponent va aconseguir una reunió amb Joaquina Alemany, presidenta de l'ICD, que va impulsar la creació del

centre el 1993. La responsabilitat d'aquest centre correspondria a la Generalitat però, a nivell municipal, encara avui dia, no s'ha aconseguit la implicació en aquesta casa d'acollida.

L'any 1996 es va celebrar a les Cotxeres de Sants (Barcelona) un esdeveniment clau per al feminisme català: **les Jornades dels 20 anys de Feminisme a Catalunya**. Amb el lema "*Als feminismes hi cabem totes, sumem*", aquestes jornades van esdevenir un acte unitari que buscava integrar totes les sensibilitats del moviment. D'aquesta trobada va sorgir la Xarxa Feminista de Catalunya, que segueix activa. A partir d'aquest moment, es va consolidar la idea de lluitar tant en l'àmbit local com global i va començar a donar-se més visibilitat al moviment LGTBI dins del feminisme. Més endavant, es va crear la **Xarxa Feminista de Ponent-Pirineus** per unificar les reivindicacions territorials i liderar el feminisme en aquesta zona, com es podrà veure en les accions posteriors del moviment.

Respecte a l'atenció de la salut sexual, sabem que **a partir dels 80 va aparèixer el VIH-SI-**

La Xarxa Feminista de
Ponent-Pirineus donà pas a
l'actual Grup de Dones de Lleida

d'informació. Al territori de Ponent, l'any 1993 es crea l'única entitat que s'ocupa d'oferir aquests serveis. Es tracta de l'**Associació Antisida de Lleida**, que treballa amb l'objectiu d'informar, prevenir, donar assistència i defensar els drets de les persones VIH positives. Al ser l'única entitat del territori lleidatà especialitzada en aquest àmbit ha esdevingut, encara a dia d'avui, un referent del sector, del treball en xarxa eficaç i ha aconseguit una coordinació contínua amb les institucions públiques per garantir els DSiR a Ponent.

A nivell acadèmic, es crea l'any 1991 l'**Asociación Universitaria de Estudios de las Mujeres (AUDEM)** a partir de la qual es crea el **Seminari Interdisciplinari d'Estudis de la Dona (SIED)**, creant un espai de reflexió i portant a terme diversos projectes i iniciatives que seran significatives pel moviment feminista de Ponent. D'aquesta manera la història local esdevindrà una part important de la història de Catalunya.

Associació Antisida de Lleida

Extretes del document ECAS.

(2012). Comissió VIH-SIDA i

Exclusió Social. ECAS.

DA a Catalunya, per la qual cosa a partir d'aquests anys -finals dels 80 i principis dels 90- apareixen entitats al territori català amb l'objectiu de millorar de forma integral la qualitat de les vides de les persones afectades pel VIH-SIDA i dotar a la població de serveis d'acompanyament i

ELABORAT PER L'ASSOCIACIÓ DE DRETS SEXUALS I REPRODUCTIUS EN EL MARC DEL PROJECTE
GENEALOGIA FEMINISTA DELS DRETS SEXUALS I REPRODUCTIUS.

Recerca i elaboració **Laia Moreno Fernández** / Gràfica i il·lustracions **Mercè M. Tarrés** / Coordinació **Sílvia Aldavert**

L'Associació

✉ contacte@lassociacio.org

☎ 933 055 322

🌐 <https://lassociacio.org/>

📱 @lassociacio 📺 @lassociaciotsr

AMB EL SUPORT DE

